

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

UTTARADIT

จังหวัดอุตรดิตถ์

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย พร้อมกับสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้าน ที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดอุตรดิตถ์
<http://www.ldd.go.th/Agri-Map/Data/N/utt.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “อุตรดิตถ์”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	5
2.1 ข้าว	6
2.2 อ้อยโรงงาน	11
2.3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	15
2.4 มันสำปะหลัง	20
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	25
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	26
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก	33

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรดิตถ์	4
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดอุดรดิตถ์	6
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์	7
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	10
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงาน รายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์	12
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน	14
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์	16
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	19
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์	21
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	24
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์	34
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดอุดรดิตถ์จำแนกรายอำเภอ ตำบล	42
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุดรดิตถ์	43
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	43
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดอุดรดิตถ์	44
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดอุดรดิตถ์	46
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดอุดรดิตถ์	47

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินตะพานหิน	37
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินสุโขทัย	38
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินดงยางเอน	39
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินท่าลี่	40
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินหนองมด	41
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดอุดรธานี	48
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	49
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดอุดรธานี	50
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	51
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดอุดรธานี	52
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	53
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดอุดรธานี	54
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	55

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดอุดรดิตถ์ มีพื้นที่ 7,899.592 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,899,120 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 9 อำเภอ 67 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีจำนวนประชากร 448,745 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อ จังหวัดพิษณุโลกและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อ จังหวัดสุโขทัย

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดอุดรดิตถ์โดยทั่วไปจะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน ที่ราบระหว่างหุบเขา และบริเวณลูกคลื่นลอนลาด ภูเขา และที่สูง สูงกว่าระดับทะเลปานกลางเฉลี่ย 250-600 เมตร ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศดังนี้

1) **ที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน** บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขาที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ อยู่ในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ หนอง พืชชัย ลับแล และทองแสนขัน

2) **ที่ราบระหว่างภูเขาและบริเวณลูกคลื่นลอนลาด** บริเวณที่อยู่ต่อเนื่องจากที่ราบลุ่มแม่น้ำน่านทางด้านเหนือและด้านตะวันออกของจังหวัด ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ระหว่างภูเขาตามแนวคลองตรอน คลองแม่พ่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่าง ๆ สลับกับภูมิประเทศเป็นภูเขาในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ลับแล น้ำปาด ฟากท่า และบ้านโคก

3) **ภูเขาและที่สูง** ครอบคลุมพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดอุดรดิตถ์ อยู่ในบริเวณทางด้านเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ บ้านโคก ฟากท่า น้ำปาด และท่าปลา

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากกระแสลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม พื้นที่หน้าเขาจะได้รับฝนมากกว่าด้านหลังเขา ฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ย 35.0 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุต้นกำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม ได้แก่ สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำดินลึก เนื้อดินร่วนหยาบ สีน้ำตาล สีน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดิน เชียงใหม่ (Cm) ชุดดิน ตะพานหิน (Tph) เป็นต้น

2) **ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain)** เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว เช่น ชุดดิน สุโขทัย (Skt) ชุดดิน ทางดง (Hd) เป็นต้น

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and High terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินต้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดิน แม่ริม (Mr) ชุดดิน แพร่ (Pae) เป็นต้น

(3) เนินตะกอนน้ำพารูปพัด (Alluvial fan) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินทรายแป้งละเอียด สีน้ำตาล เหลือง จนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดิน ดงยางเอน (Don)

3) **ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain)** มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลกในระยะทางใกล้ ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินทรายและหินควอร์ตไซต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล สีน้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง จนถึงแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดิน ท่ายาง (Ty) ชุดดิน ลาดหญ้า (Ly) เป็นต้น

(2) พัฒนาจากหินทราย ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นทรายปนดินร่วนถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีถึงมากเกินไป พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดิน โพนงาม (Png) ชุดดิน ด่านซ้าย (Ds) เป็นต้น

(3) พัฒนาจากหินทรายแป้ง ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนละเอียดถึงดินเหนียวละเอียด สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดิน ภูเรือ (Pur) ชุดดิน จัตุรัส (Ct) เป็นต้น

(4) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็น หินดินดานและหินฟิลไลต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียว ละเอียดถึงดินเหนียวปนชั้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง และน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินลี (Li) เป็นต้น

(5) พัฒนาจากกลุ่มหินอัคนีหรือหินในกลุ่ม ดินต้นถึงชั้นเศษหิน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนชั้นส่วน หยาบมาก สีแดง น้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินท่าลี่ (TL)

(6) พัฒนาจากหินอัคนีชนิดไรโอไลต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหิน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนชั้นส่วน หยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินไพศาลี (Phi)

(7) พัฒนาจากหินอัคนีชนิดหินแกรนิต ดินสีกรมาย เนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทราย สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง ถึงแดง การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินหนองมด (Nm)

4) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดอุดรธานีในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรธานี จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรดิตถ์

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	184,593	3.76
พื้นที่เกษตรกรรม	1,650,242	33.67
พื้นที่นา	721,684	14.74
พืชไร่	549,783	11.22
ไม้ยืนต้น	117,816	2.41
ไม้ผล	246,907	5.01
พืชสวน	7,992	0.16
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	3,794	0.08
พืชน้ำ	621	0.01
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	867	0.02
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	778	0.02
พื้นที่ป่าไม้	2,780,635	56.77
พื้นที่น้ำ	226,317	4.63
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	57,333	1.17
รวม	4,899,120	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2563

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดอุดรดิตถ์ มีเนื้อที่ชลประทาน 187,340 ไร่ (ร้อยละ 3.82 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 7 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 3 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 9,559.27 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์ มีระดับกักเก็บอยู่ที่ 9,500 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 99.38 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุดรดิตถ์ (ตารางผนวกที่ 2 - 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์มีเนื้อที่ 382,338 ไร่ (ร้อยละ 7.80 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอทองแสนขัน อำเภอพิชัย และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดอุดรดิตถ์มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ในปี 2563 จำนวน 113,533 ราย รวมพื้นที่ 1,315,663 ไร่ และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังโรงงาน ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดอุดรดิตถ์ พื้นที่ 259.95 ไร่ เกษตรกร 37 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 13 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก ได้แก่ กระจับแดง กระจับดำ และมะแขว่น ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดอุดรดิตถ์มีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 18 แห่ง และที่ตั้งโรงงานทางการเกษตร 67 แห่ง โดยมีที่ตั้งโรงสีขนาดเล็กมากที่สุด 15 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดอุดรดิตถ์ มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดอุดรดิตถ์

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	702,443	42.57
2. อ้อยโรงงาน	163,324	9.90
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	143,550	8.70
4. มันสำปะหลัง	35,746	2.17

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดอุดรดิตถ์ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 194,126 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.53 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 76,678 ไร่ อำเภอลับแล 47,195 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 30,857 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 487,730 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.45 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 216,132 ไร่ อำเภอดรอน 90,535 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 81,331 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 60,887 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.30 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 16,454 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 13,292 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 9,366 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,100,987 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 115,523 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.51 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 46,480 ไร่ อำเภอลับแล 29,406 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 15,821 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 473,083 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.00 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 212,010 ไร่ อำเภอดรอน 88,455 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 78,707 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 60,882 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.99 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 16,454 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 13,287 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 9,366 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 52,955 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 93,250 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพิชัย 34,320 ไร่ รองลงมา อำเภอลับแล 18,027 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 17,973 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 78,603 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.49 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอพิชัย 30,198 ไร่ อำเภอลับแล 17,789 ไร่ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 15,349 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 14,647 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอพิชัย 4,122 ไร่ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 2,624 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 2,434 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เมือง อุดรดิตถ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	30,857 (100.00%)	81,331 (100.00%)	8,022 (100.00%)	226,703 (100.00%)	346,913 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	15,508 (50.26%)	78,707 (96.77%)	8,022 (100.00%)	11,916 (5.26%)	114,153 (32.91%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	15,349 (49.74%)	2,624 (3.23%)	-	-	17,973 (5.18%)
ตรอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,958 (100.00%)	90,535 (100.00%)	4,487 (100.00%)	83,476 (100.00%)	187,456 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	26 (0.29%)	88,455 (97.70%)	4,487 (100.00%)	1,776 (2.13%)	94,744 (50.54%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	8,932 (99.71%)	2,080 (2.30%)	-	-	11,012 (5.87%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ทองแสน ชั้น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	18,127	23,000	13,292	160,226	214,645
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	15,821	20,566	13,287	10,973	60,647
		(87.28%)	(89.42%)	(99.96%)	(6.85%)	(28.25%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	2,306	2,434	-	-	4,740
		(12.72%)	(10.58%)			(2.21%)
ท่าปลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,775	2,732	1,515	124,020	136,042
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	6,767	2,266	1,515	9,362	19,910
		(87.04%)	(82.94%)	(100.00%)	(7.55%)	(14.64%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,008	466	-	-	1,474
		(12.96%)	(17.06%)			(1.08%)
น้ำปาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,495	13,820	9,366	133,016	157,697
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	12,364	9,366	5,444	27,174
			(89.46%)	(100.00%)	(4.09%)	(17.23%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,495	1,456	-	-	2,951
		(100.00%)	(10.54%)			(1.87%)
บ้านโคก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	617	3,892	1,908	64,506	70,923
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,458	1,908	3,632	8,998
			(88.85%)	(100.00%)	(5.63%)	(12.69%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	617	434	-	-	1,051
		(100.00%)	(11.15%)			(1.48%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
พิชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	76,678 (100.00%)	216,132 (100.00%)	16,454 (100.00%)	108,369 (100.00%)	417,633 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	46,480 (60.62%)	212,010 (98.09%)	16,454 (100.00%)	1,458 (1.35%)	276,402 (66.18%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	30,198 (39.38%)	4,122 (1.91%)	-	-	34,320 (8.22%)
พากทำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,424 (100.00%)	11,044 (100.00%)	5,344 (100.00%)	43,510 (100.00%)	62,322 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,515 (62.50%)	10,251 (92.82%)	5,344 (100.00%)	1,402 (3.22%)	18,512 (29.70%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	909 (37.50%)	793 (7.18%)	-	-	1,702 (2.73%)
ลับแล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	47,195 (100.00%)	45,244 (100.00%)	499 (100.00%)	157,161 (100.00%)	250,099 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	29,406 (62.31%)	45,006 (99.47%)	499 (100.00%)	6,992 (4.45%)	81,903 (32.75%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	17,789 (37.69%)	238 (0.53%)	-	-	18,027 (7.21%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	194,126 (100.00%)	487,730 (100.00%)	60,887 (100.00%)	1,100,987 (100.00%)	1,843,730 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	115,523 (59.51%)	473,083 (97.00%)	60,882 (99.99%)	52,955 (4.81%)	702,443 (38.10%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	78,603 (40.49%)	14,647 (3.00%)	-	-	93,250 (5.06%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวได้ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 13,320 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (N) 8,138 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าว ต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	อ้อยโรงงาน (ไร่)			ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เมืองอุตรดิตถ์	769	-	769	-	1,107	1,107
ตรอน	2,725	-	2,725	-	1,346	1,346
ทองแสนขัน	555	-	555	-	788	788
ท่าปลา	18	-	18	-	166	166
น้ำปาด	100	-	100	-	1,279	1,279
บ้านโคก	-	-	-	-	217	217
พิชัย	6,498	-	6,498	-	2,981	2,981
พากทำ	-	-	-	-	192	192
ลับแล	2,655	-	2,655	-	62	62
รวม	13,320	-	13,320	-	8,138	8,138

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอพิชัย อำเภอลับแล และอำเภอทองแสนขัน

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอพิชัย อำเภอตรอน และอำเภอเมืองอุตรดิตถ์

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุดรดิตถ์ และมีโรงงานแปรรูป (โรงงานน้ำตาล) ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 32,517 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.76 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอทองแสนขัน 14,801 ไร่ อำเภอพิชัย 10,732 ไร่ และอำเภอท่าปลา 4,266 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 488,389 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.48 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 108,824 ไร่ อำเภอน้ำปาด 90,184 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 68,234 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 387,505 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.01 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 93,469 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 74,734 ไร่ และอำเภอท่าปลา 70,872 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 935,804 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 4,414 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.57 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 2,263 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 1,508 ไร่ และอำเภอท่าปลา 535 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 94,162 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.28 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอตรอน 32,019 ไร่ อำเภอพิชัย 26,551 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 17,261 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 63,843 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.48 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอทองแสนขัน 21,798 ไร่ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 18,119 ไร่ และอำเภอพิชัย 9,776 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 905 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 422,330 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพิชัย 90,742 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอน้ำปาด 86,578 ไร่ และ อำเภอทองแสนขัน 64,266 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคองเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 28,103 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.43 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอทองแสนขัน 13,293 ไร่ อำเภอพิชัย 8,469 ไร่ และอำเภอท่าปลา 3,731 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคองเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 394,227 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80.72 ของพื้นที่ ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอน้ำปาด 86,547 ไร่ อำเภอพิชัย 82,273 ไร่ และอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 54,614 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คองเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมือง อุตรดิตถ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	334 (100.00%)	66,738 (100.00%)	93,469 (100.00%)	186,283 (100.00%)	346,824 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	108 (32.34%)	12,124 (18.17%)	18,119 (19.39%)	337 (0.18%)	30,688 (8.85%)
	พื้นที่ศักยภาพคองเหลือ	226 (67.66%)	54,614 (81.83%)	-	-	54,840 (15.81%)
ตรอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	65,646 (100.00%)	17,424 (100.00%)	104,315 (100.00%)	187,385 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	32,019 (48.78%)	5,317 (30.52%)	5 (0.01%)	37,341 (19.93%)
	พื้นที่ศักยภาพคองเหลือ	-	33,627 (51.22%)	-	-	33,627 (17.95%)
ทองแสนขัน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,801 (100.00%)	68,234 (100.00%)	74,734 (100.00%)	57,027 (100.00%)	214,796 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,508 (10.19%)	17,261 (25.30%)	21,798 (29.17%)	194 (0.34%)	40,761 (18.98%)
	พื้นที่ศักยภาพคองเหลือ	13,293 (89.81%)	50,973 (74.70%)	-	-	64,266 (29.92%)
ท่าปลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,266 (100.00%)	10,310 (100.00%)	70,872 (100.00%)	50,667 (100.00%)	136,115 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	535 (12.54%)	1,849 (17.93%)	2,578 (3.64%)	172 (0.34%)	5,134 (3.77%)
	พื้นที่ศักยภาพคองเหลือ	3,731 (87.46%)	8,461 (82.07%)	-	-	12,192 (8.96%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
น้ำปาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	31 (100.00%)	90,184 (100.00%)	35,919 (100.00%)	31,707 (100.00%)	157,841 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,637 (4.03%)	815 (2.27%)	38 (0.12%)	4,490 (2.84%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	31 (100.00%)	86,547 (95.97%)	-	-	86,578 (54.85%)
บ้านโคก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	37,027 (100.00%)	15,303 (100.00%)	18,598 (100.00%)	70,928 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	59 (0.16%)	18 (0.12%)	2 (0.01%)	79 (0.11%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	36,968 (99.84%)	-	-	36,968 (52.12%)
พิชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,732 (100.00%)	108,824 (100.00%)	21,809 (100.00%)	276,316 (100.00%)	417,681 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,263 (21.09%)	26,551 (24.40%)	9,776 (44.83%)	154 (0.06%)	38,744 (9.28%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	8,469 (78.91%)	82,273 (75.60%)	-	-	90,742 (21.73%)
พากท่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,353 (100.00%)	37,445 (100.00%)	10,573 (100.00%)	12,170 (100.00%)	62,541 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	33 (0.09%)	-	-	33 (0.05%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	2,353 (100.00%)	37,412 (99.91%)	-	-	39,765 (63.58%)
ลับแล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	3,981 (100.00%)	47,402 (100.00%)	198,721 (100.00%)	250,104 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	629 (15.80%)	5,422 (11.44%)	3 (0.01%)	6,054 (2.42%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	3,352 (84.20%)	-	-	3,352 (1.34%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	32,517 (100.00%)	488,389 (100.00%)	387,505 (100.00%)	935,804 (100.00%)	1,844,215 (100.00%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,414 (13.57%)	94,162 (19.28%)	63,843 (16.48%)	905 (0.10%)	163,324 (8.86%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	28,103 (86.43%)	394,227 (80.72%)	-	-	422,330 (22.90%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 65,795 ไร่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เมืองอุตรดิตถ์	8,048	89	8,137
ตรอน	4,502	-	4,502
ทองแสนขัน	13,331	126	13,457
ท่าปลา	1,520	-	1,520
น้ำปาด	9,396	1,309	10,705
บ้านโคก	1,914	2,287	4,201
พิชัย	16,508	3	16,511
พากทำ	5,361	900	6,261
ลับแล	501	-	501
รวม	61,081	4,714	65,795

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอพิชัย และอำเภอทองแสนขัน

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกอ้อยโรงงาน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอตรอน อำเภอพิชัย อำเภอทองแสนขัน อำเภอแม่वंก และอำเภอเมืองอุตรดิตถ์

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกอ้อยโรงงาน มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด และอำเภอทองแสนขัน จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 9,413 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.56 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 4,740 ไร่ อำเภอน้ำปาด 1,842 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 1,167 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 502,218 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.68 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 115,019 ไร่ อำเภอน้ำปาด 88,232 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 81,058 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 374,764 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.15 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 92,690 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 74,594 ไร่ และอำเภอท่าปลา 70,809 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 805,558 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 1,244 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.22 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 734 ไร่ อำเภอน้ำปาด 251 ไร่ และอำเภอตรอน 211 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 67,265 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.39 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอน้ำปาด 18,895 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 14,583 ไร่ และอำเภอบ้านโคก 9,088 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 51,731 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.80 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอทองแสนขัน 12,698 ไร่ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 10,875 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 8,602 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 23,310 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 443,122 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพิชัย 107,803 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอน้ำปาด 70,928 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 67,621 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 8,169 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.78 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 4,006 ไร่ อำเภอน้ำปาด 1,591 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 1,146 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 434,953 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.61 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอพิชัย 107,771 ไร่ อำเภอน้ำปาด 69,337 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 66,475 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เมือง อุดรดิตถ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,740	61,581	92,690	135,883	294,894
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	734	2,987	10,875	1,924	16,520
		(15.49%)	(4.85%)	(11.73%)	(1.42%)	(5.60%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,006	58,594	-	-	62,600
		(84.51%)	(95.15%)			(21.23%)
ตรอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	837	62,444	14,708	95,386	173,375
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	211	7,346	2,397	1,342	11,296
		(25.21%)	(11.76%)	(16.30%)	(1.41%)	(6.5%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	626	55,098	-	-	55,724
		(74.79%)	(88.24%)			(32.14%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ทองแสนขัน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,167	81,058	74,594	47,007	203,826
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	21	14,583	12,698	1,646	28,948
		(1.80%)	(17.99%)	(17.02%)	(3.50%)	(14.20%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,146	66,475	-	-	67,621
		(98.20%)	(82.01%)			(33.18%)
ท่าปลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	795	13,650	70,809	31,917	117,171
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	27	1,758	8,091	2,653	12,529
		(3.40%)	(12.88%)	(11.43%)	(8.31%)	(10.69%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	768	11,892	-	-	12,660
		(96.60%)	(87.12%)			(10.80%)
น้ำปาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,842	88,232	35,855	24,324	150,253
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	251	18,895	8,602	5,893	33,641
		(13.63%)	(21.42%)	(23.99%)	(24.23%)	(22.39%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,591	69,337	-	-	70,928
		(86.37%)	(78.58%)			(47.21%)
บ้านโคก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	37,027	15,448	16,795	69,270
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,088	6,414	6,240	21,742
			(24.54%)	(41.52%)	(37.15%)	(31.39%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	27,939	-	-	27,939
			(75.46%)			(40.33%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
พิชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	32 (100.00%)	115,019 (100.00%)	15,332 (100.00%)	256,421 (100.00%)	386,804 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	7,248 (6.30%)	995 (6.49%)	3,132 (1.22%)	11,375 (2.94%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	32 (100.00%)	107,771 (93.70%)	-	-	107,803 (27.87%)
พากทำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	39,798 (100.00%)	10,573 (100.00%)	9,331 (100.00%)	59,702 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,360 (13.47%)	1,128 (10.67%)	391 (4.19%)	6,879 (11.52%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	34,438 (86.53%)	-	-	34,438 (57.68%)
ลับแล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	3,409 (100.00%)	44,755 (100.00%)	188,494 (100.00%)	236,658 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	531 (1.19%)	89 (0.05%)	620 (0.26%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	3,409 (100.00%)	-	-	3,409 (1.44%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	9,413 (100.00%)	502,218 (100.00%)	374,764 (100.00%)	805,558 (100.00%)	1,691,953 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,244 (13.22%)	67,265 (13.39%)	51,731 (13.80%)	23,310 (2.89)	143,550 (8.48)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	8,169 (86.78%)	434,953 (86.61%)	-	-	443,122 (26.19%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 65,795 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เมืองอุดรดิตถ์	8,048	89	8,137
ตรอน	4,502	-	4,502
ทองแสนขัน	13,331	126	13,457
ท่าปลา	1,520	-	1,520
น้ำปาด	9,396	1309	10,705
บ้านโคก	1,914	2287	4,201
พิชัย	16,508	3	16511
พากท่า	5,361	900	6261
ลับแล	501	-	501
รวม	61,081	4,714	65,795

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอน้ำปาด และอำเภอตรอน

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอน้ำปาด อำเภอทองแสนขัน และอำเภอบ้านโคก

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 มັນสำปะหลัง

มັນสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างมูลค่าใน 10 อันดับแรกให้จังหวัดอุดรดิตถ์ พื้นที่ปลูกมากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอพิชัย จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 271,673 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.73 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 74,775 ไร่ อำเภอตรอน 53,144 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 44,230 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 263,771 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.30 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 55,089 ไร่ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 47,686 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 45,844 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 355,217 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.26 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 91,870 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 75,320 ไร่ และอำเภอท่าปลา 70,694 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 953,616 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 6,471 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.38 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอตรอน 3,010 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 1,332 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 1,175 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 20,207 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.66 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอพิชัย 10,766 ไร่ อำเภอทองแสนขัน 2,698 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 2,521 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 8,756 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.46 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอทองแสนขัน 3,073 ไร่ อำเภอน้ำปาด 1,822 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 1,595 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 312 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมັນสำปะหลังแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมັນสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 508,766 ไร่ กระจายอยู่อำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพิชัย 118,257 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอน้ำปาด 86,378 ไร่ และอำเภอทองแสนขัน 78,197 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 265,202 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.62 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอพิชัย 73,934 ไร่ อำเภอตรอน 50,134 ไร่ และอำเภอน้ำปาด 43,055 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 243,564 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 92.34 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 45,236 ไร่ อำเภอพิชัย 44,323 ไร่ และ อำเภอน้ำปาด 43,323 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมือง อุดรดิตถ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	19,608	47,686	91,870	187,661	346,825
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	20	2,450	1,595	8	4,073
		(0.10%)	(5.14%)	(1.74%)	(0.01%)	(1.17%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	19,588	45,236	-	-	64,824
		(99.90%)	(94.86%)			(18.69%)
ตรอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	53,144	18,042	7,036	109,190	187,412
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,010	1,676	680	2	5,368
		(5.66%)	(9.29%)	(9.66%)	(0.01%)	(2.86%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	50,134	16,366	-	-	66,500
		(94.34%)	(90.71%)			(35.48%)
ทองแสนขัน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	36,659	45,568	75,320	57,249	214,796
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,332	2,698	3,073	21	7,124
		(3.63%)	(5.92%)	(4.08%)	(0.04%)	(3.32%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	35,327	42,870	-	-	78,197
		(96.37%)	(94.08%)			(36.41%)
ท่าปลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,517	1,047	70,694	50,857	136,115
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	34	-	94	-	128
		(0.25%)		(0.13%)		(0.09%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	13,483	1,047	-	-	14,530
		(99.75%)	(100.00%)			(10.67%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
น้ำปาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	44,230 (100.00%)	45,844 (100.00%)	37,721 (100.00%)	30,046 (100.00%)	157,841 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,175 (2.66%)	2,521 (5.50%)	1,822 (4.83%)	50 (0.17%)	5,568 (3.53%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	43,055 (97.34%)	43,323 (94.50%)	-	-	86,378 (54.72%)
บ้านโคก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,299 (100.00%)	32,729 (100.00%)	15,455 (100.00%)	18,446 (100.00%)	70,929 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1 (0.02%)	96 (0.29%)	33 (0.21%)	-	130 (0.18%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,298 (99.98%)	32,633 (99.71%)	-	-	36,931 (52.07%)
พิชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	74,775 (100.00%)	55,089 (100.00%)	1,771 (100.00%)	286,074 (100.00%)	417,709 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	841 (1.12%)	10,766 (19.54%)	1,375 (77.64%)	231 (0.08%)	13,213 (3.16%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	73,934 (98.88%)	44,323 (80.46%)	-	-	118,257 (28.31%)
พากท่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	25,328 (100.00%)	14,470 (100.00%)	10,573 (100.00%)	12,170 (100.00%)	62,541 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	58 (0.23%)	-	13 (0.12%)	-	71 (0.11%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	25,270 (99.77%)	14,470 100.00%	-	-	39,798 (63.64%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ลับแล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	113 (100.00%)	3,296 (100.00%)	44,777 (100.00%)	201,923 (100.00%)	250,109 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	71 (0.16%)	-	71 (0.03%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	113 (100.00%)	3,296 (100.00%)	-	-	3,409 (1.36%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	271,673 (100.00%)	263,771 (100.00%)	355,217 (100.00%)	953,616 (100.00%)	1,844,277 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	6,471 (2.38%)	20,207 (7.66%)	8,756 (2.46%)	312 (0.03%)	35,746 (1.94%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	265,202 (97.62%)	243,564 (92.34%)	-	-	508,766 (27.59%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 68,596 ไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 5,519 ไร่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เมืองอุตรดิตถ์	8,048	320	8,368	232	-	232
ตรอน	4,502	1,152	5,654	2,035	-	2,035
ทองแสนขัน	13,331	126	13,457	-	-	-
ท่าปลา	1,520	-	1,520	-	-	-
น้ำปาด	9,396	1,310	10,706	-	-	-
บ้านโคก	1,914	2,287	4,201	-	-	-
พิชัย	16,508	1,420	17,928	3,252	-	3,252
พากทำ	5,361	900	6,261	-	-	-
ลับแล	501	-	501	-	-	-
รวม	61,081	7,515	68,596	5,519	-	5,519

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลังซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอพิชัย อำเภอตรอน และอำเภอน้ำปาด

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอพิชัย อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ และอำเภอน้ำปาด

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 สับปะรดห้วยมุ่น (GI) เป็นสับปะรดพันธุ์ปัตตาเวียมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ ผิวบาง ตาตั้ง เนื้อหนา นุ่มเนื้อในสีเหลืองน้ำผึ้ง รสชาติหวานหอม ฉ่ำน้ำ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้สับปะรดห้วยมุ่น มีความโดดเด่นกว่าสับปะรดที่เพาะปลูกในท้องที่อื่นคือ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย สามารถระบายน้ำได้ดี ลักษณะภูมิอากาศในฤดูร้อนจะไม่ร้อนมาก ส่วนในฤดูหนาวจะหนาวเย็น ซึ่งเป็นสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกสับปะรดเป็นอย่างมาก

3.2 ลางสาด จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการเพาะปลูกและให้ผลผลิตลางสาดที่ได้รับการยอมรับจากทั่วประเทศ มีการปลูกในพื้นที่อำเภอลับแล อำเภอมืองอุดรดิตถ์ และอำเภอท่าปลา ลางสาดของจังหวัดอุดรดิตถ์จะมีกลิ่นหอม รสชาติหวาน อร่อย จะเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุมาก เช่น พื้นที่ในป่าเขตร้อนชื้นทั่วไปที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ความชื้นค่อนข้างสูงที่ได้รับจากร่มไม้ใหญ่ น้อยนานาพรรณ ถ้านำมาปลูกในพื้นที่ราบโล่ง ต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เหมือนป่าธรรมชาติเดิม คือต้องให้มีร่มเงาให้มาก ๆ โดยทำสวนกล้วย หรือปลูกไม้โตเร็ว มีทรงพุ่มที่พองพรางแสงได้ เช่น เพกา มะรุม ทองหลาง สะตอ ทำเป็นไม้ร่มเงา รักษาความชื้น แล้วค่อยปลูกต้นลางสาดแซมตามระยะต่าง ๆ ที่ต้องการ

3.3 มะม่วงหิมพานต์ มีลักษณะคล้ายผลชมพูหรือลูกแพร์ ผลเป็นพวงห้อยลงมา ขนาดผลยาวประมาณ 5-8 เซนติเมตร เนื้อผลฉ่ำน้ำ มีกลิ่นหอม ผลอ่อนมีสีเขียวหรือเหลืองอมชมพู เมื่อผลสุกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองหรือสีส้มแดง ที่ปลายผลมีเมล็ด 1 เมล็ด ลักษณะคล้ายรูปไต มีเปลือกแข็ง มีสีน้ำตาลปนเทา ข้างในผลมีเมล็ด พื้นที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอท่าปลา โดยเฉพาะบริเวณเขื่อนสิริกิติ์ และขณะนี้เริ่มมีการขยายไปที่อำเภอคำชะอี อำเภอปากทำ และอำเภอบ้านโคก โดยพืชชนิดนี้ทนต่อสถานการณ์แล้งได้ดี ดังนั้นในช่วงหน้าแล้งจึงไม่ได้รับผลกระทบ โดยจะใช้ระยะเวลาในการปลูก 3 ปี จึงจะได้ผลผลิต

3.4 ทุเรียนหลงลับแลอุดรดิตถ์ (GI) เป็นพันธุ์ที่มีผลทรงกลม หรือกลมรี ขนาดเล็ก เปลือกบาง เนื้อเยื่อ สีเหลืองเข้ม เนื้อแห้งละเอียดเหนียว มีกลิ่นอ่อน รสชาติหวานมัน เมล็ดลีบเล็ก มีพื้นที่ปลูกในเขตพื้นที่อำเภอลับแล อำเภอมืองอุดรดิตถ์ และอำเภอท่าปลา

3.5 ทุเรียนหลินลับแลอุดรดิตถ์ (GI) เป็นพันธุ์ที่มีผลทรงกระบอก เปลือกบาง เนื้อสีเหลืองเข้ม เนื้อละเอียด เหนียว แห้ง รสชาติหวานมัน กลิ่นอ่อน เนื้อมาก เส้นใยน้อยเก็บไว้ได้นานโดยไม่แฉะ เมล็ดลีบเล็ก ปลูกในเขตพื้นที่อำเภอลับแล อำเภอมืองอุดรดิตถ์ และอำเภอท่าปลา

3.6 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางการตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ จากฐานข้อมูล Agri-Map Online

จังหวัดอุดรดิตถ์ มีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน บัวบก เป็นต้น

ขมิ้นชันเป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน โดยพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) 288,841 ไร่

บัวบก ขยายพันธุ์ได้โดยใช้เมล็ด และใช้ลำต้นหรือที่เรียกว่าไหล บัวบกสามารถขึ้นได้ดีทั้งในที่ร่ม และที่โล่งแจ้ง แต่จะเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความชื้นในดินพอเหมาะ ในกรณีที่ต้องการปรับปรุงดินควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก ดูแลง่าย สามารถปลูกแซมระหว่างแปลง โดยพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ มีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกบัวบกที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) 25,876 ไร่

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 115,523 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอพิชัย อำเภอลับแล อำเภองงแสนขัน อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอท่าปลา อำเภอปากท่า และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอตรอน โดยตั้งอยู่ในเขตชลประทาน 7 อำเภอ ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 473,083 ไร่ กระจายตัวอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ 60,882 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่

ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น เกษตรผสมผสาน

4.2 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 4,414 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอพิชัย อำเภอทองแสนขัน และกระจายตัวเป็นพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอท่าปลา อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2560-2564 มียุทธศาสตร์ ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย การบริหารจัดการ และการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตอุตสาหกรรม อ้อยน้ำตาลทราย และอุตสาหกรรม เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่เน้นการลดต้นทุนผลผลิต ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบคุณภาพสูง มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการรณรงค์ลดการเผาตอซังเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดปัญหาภาวะโลกร้อน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของคิดค้นเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักรเพื่อลดปัญหาแรงงาน ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มและเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ จัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร และอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้มีการปลูกอ้อยโรงงานที่มีสายพันธุ์ต้านทานโรค สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง ในการปลูกอ้อยโรงงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการปรับเปลี่ยนพื้นที่

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 94,162 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอตรอน อำเภอพิชัย อำเภอทองแสนขัน และอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ เกษตรกรยังคงปลูกอ้อยโรงงานได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงของการเพาะปลูก ดังนั้นควรมีการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของคุณภาพดิน และการบริหารจัดการน้ำให้มีเพียงพอและเหมาะสมต่อการเพาะปลูก สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าของเสียจากโรงงานน้ำตาล และการนำของเสียจากโรงงานน้ำตาลไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินในไร้อ้อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรชาวไร้อ้อยโดยไม่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และชุมชนชาวไร้อ้อย

3) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิต

พืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น ทั้งนี้ควรจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงานแต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน เงาะ ควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม

4.3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 1,244 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอน้ำปาด อำเภอตรอน อำเภอท่าปลา อำเภอทองแสนขัน ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการระบบน้ำ การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากราคาไม่ดีหรือประสบปัญหาโรค แมลงรบกวน และเกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตจะได้กลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 67,265 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอน้ำปาด อำเภอทองแสนขัน อำเภอบ้านโคก อำเภอตรอน อำเภอพิชัย อำเภอพาค่า อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอท่าปลา เกษตรกรยังคงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ในพื้นที่ดังกล่าวควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการระบบน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งนี้หากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือหรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น ข้าว ถั่ว ในอนาคตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตและการตลาดร่วมด้วย

4.4 มั่นสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 6,471 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอพิชัย อำเภอตรอน อำเภอน้ำปาด อำเภอทองแสนขัน อำเภอปากท่า อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอท่าปลา อำเภอบ้านโคก อำเภอลับแล ตามลำดับ ซึ่งตามมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 - 2567 เน้นให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์มันสำปะหลังต้านทานโรคใบด่าง (Cassava Mosaic Disease: CMD) ให้เชื้อแป้งสูง และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่ำกว่า 5 ตัน ภายในปี 2567 นั้น โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังและลดต้นทุนการผลิตในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวควรเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการทำระบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีการปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการชุดของเกษตรกร ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุและระยะเวลาที่เหมาะสม ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 20,207 ไร่ กระจายอยู่ในทุกอำเภอ ซึ่งเกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน ทั้งนี้ควรพัฒนาคุณภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของคุณภาพดิน และ ทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งอาจต้องใช้ปุ๋ยสั่งตัด สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง พัฒนาระบบน้ำหยดและการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ ให้มีการใช้ประโยชน์กับมันสำปะหลังให้มากที่สุด ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกัน

และแก้ไขปัญหาที่ลดต้นทุน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น ทั้งนี้ควรจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่หรือพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรและสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกมันสำปะหลังเหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสมทำให้ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. ขอบเขตการปกครอง. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2563. การใช้ที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ พ.ศ. 2563 (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดอุตรดิตถ์

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	ตรอน	ช้อยสูง
2		น้ำอ่าง
3		บ้านแก่ง
4		วังแดง
5		หาดสองแคว
6	ทองแสนขัน	น้ำพี
7		บ่อทอง
8		ป่าคายน
9		ผักขวง
10		ท่าปลา
11	ท่าปลา	
12	ท่าแฝก	
13	นางพญา	
14	น้ำหมั้น	
15	ผาเลือด	
16	ร่วมจิต	
17	หาดล้า	
18	น้ำปาด	เด่นเหล็ก
19		น้ำไคร้
20		น้ำไผ่
21	บ้านโคก	บ้านฝาย
22		แสนตอ
23		ห้วยมุ่น
24	บ้านโคก	นาชุม
25		บ่อเบี้ย
26		บ้านโคก
27		ม่วงเจ็ดต้น

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
28	พิชัย	คอรุ่ม
29		ท่ามะเฟือง
30		ท่าสัก
31		นายาง
32		นาอิน
33		ในเมือง
34		บ้านโคก
35		บ้านดารา
36		บ้านหม้อ
37		พญาแมน
38		ไร่อ้อย
39	ปากท่า	บ้านเสี้ยว
40		ปากท่า
41		สองคอน
42		สองห้อง
43	เมืองอุตรดิตถ์	ขุนฝาง
44		คั้งตะเภา
45		จิ้งงาม
46		ถ้ำฉลอง
47		ท่าเสา
48		ท่าอิฐ
49		น้ำริด
50		บ้านเกาะ
51		บ้านด่าน
52		บ้านด่านนาขาม
53		ป่าเช่า
54		ผาจุก

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
55	เมืองอุตรดิตถ์ (ต่อ)	วังกะพี้
56		วังดิน
56		วังดิน
57		แสนตอ
58		หาดกรวด
59		หาดจิ่งว
60	ลับแล	ชัยชุมพล
61		ด่านแม่คำมัน
62		ทุ่งยั้ง
63		น่านกกก
64		ไผ่ล้อม
65		ฝายหลวง
66		แม่พูล
67		ศรีพนมมาศ
รวม	9	67

ที่มา: กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน	ตะพานหิน	Series Tph	กลุ่มชุดดินที่ 33
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำเก่า		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนแดงเข้ม ดินล่างตอนบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้งถึงดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ส่วนตอนล่างเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลปนแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	ไต่ชั้นไถพรวนมักแน่นทึบ รากซอนไซได้ยาก		
ข้อเสนอแนะ	ทำลายชั้นดานไต่ชั้นไถพรวนโดยไถให้ลึกกว่าปกติ ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ของ ดิน
	0-25	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินตะพานหิน

ชุดดิน	สุโขทัย	Series Skt	กลุ่มชุดดินที่ 7
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลปนเทาเข้ม น้ำตาลปนเทา หรือน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว มีสีน้ำตาลปนเทา หรือน้ำตาล จนถึงน้ำตาลซีด เทาอ่อน หรือเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลเข้มและน้ำตาลปนเหลืองตลอดหน้าตัดดิน ส่วนจุดประสีเหลืองปนแดงหรือแดงพบในชั้นดินล่าง และพบศิลาแลงอ่อน (plinthite) ปริมาณเล็กน้อย ร่วมกับชั้นสะสมเหล็กและแมงกานีส ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง (pH 5.5-6.0) ในดินบน และกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง (pH 6.5-7.0) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	หน้าดินค่อนข้างแน่นทึบ และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ไถพรวนให้ลึกและปรับปรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ในพื้นที่ชลประทาน นอกฤดูทำนาอาจปลูกพืชไร่หรือพืชผัก ซึ่งจะต้องยกร่องและปรับสภาพดินให้ร่วนซุยและระบายน้ำดีขึ้น โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินสุโขทัย

ชุดดิน	ดงยางเอน	Series Don	กลุ่มชุดดินที่ 33
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1-12 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแข็ง ดินร่วนปนดินเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง สีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายแข็งถึงดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนแดง อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเหลืองเล็กน้อย ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0)		
ข้อจำกัด	มีโอกาสเกิดชั้นดานไทรอาน และขาดแคลนน้ำในช่วงเพาะปลูก		
ข้อเสนอแนะ	ทำลายชั้นดานใต้ชั้นไทรอานโดยไถให้ลึกกว่าปกติ และใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับสภาพดินให้ร่วนซุย ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินดงยางเอน

ชุดดิน	หนองมด	Series Nm	กลุ่มชุดดินที่ 29
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินแกรนิต		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้าถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลเข้มถึง น้ำตาลปนเทาเข้มมาก ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.0-6.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทราย สีแดงปน เหลืองถึงแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับ ปุ๋ยเคมี จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืชหรือวิธีกล หรือทั้งสองวิธีร่วมกัน		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อึดตัวเบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินหนองมด

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดอุตรดิตถ์จำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
เมืองอุตรดิตถ์	18,116	ท่าเสา	1,370
		ท่าอิฐ	138
		น้ำริด	1,325
		บ้านเกาะ	1,554
		บ้านด่านนาขาม	684
		วังกะพี้	10,301
		วังดิน	2,179
		แสนตอ	64
		หาดจิว	501
ทองแสนขัน	28,622	บ่อทอง	16,443
		ผักขวง	12,179
ท่าปลา	50,268	จริม	13,948
		ท่าปลา	5,745
		น้ำหมื่น	8,279
		ร่วมจิต	11,082
น้ำปาด	39	หาดล้า	11,214
		น้ำไคร้	39
พิชัย	57,644	คอรุ่ม	13,197
		ท่ามะเฟือง	23,515
		บ้านหม้อ	25
		พญาแมน	20,873
		ไร่อ้อย	34
พากท่า	1,979	พากท่า	1,979
ลับแล	30,672	ทุ่งยั้ง	112
		ไผ่ล้อม	30,560
รวม	187,340		

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุตรดิตถ์

หน่วย: ล้าน ลบ.ม.

ลำดับ ที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับ เก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เฉย	กลาง	เมืองอุตรดิตถ์	บ้านด่านนาขาม	4	0.27
2	อ่างเก็บน้ำคลองตรอน	กลาง	น้ำปาด	น้ำไคร้	6	59.00
3	อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์	ใหญ่	ท่าปลา	ผาเสียด	2,850	9,500.00
รวม					2,860	9,559.27

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
พิชัย	88,375	บ้านโคก	53,583
นายาง	51,164	ม่วงเจ็ดต้น	22,104
นาอิน	20,059	นาขุม	19,278
ท่าสัก	14,017	บ้านโคก	8,350
บ้านดารา	1,693	บ่อเบี้ย	3,851
ในเมือง	1,360	ลับแล	6,280
ไร่อ้อย	82	ชัยจุมพล	3,105
ตรอน	38,926	แม่พูล	2,283
วังแดง	19,773	ฝายหลวง	885
น้ำอ่าง	13,694	ศรีพนมมาศ	7
หาดสองแคว	3,399	น้ำปาด	44,360
บ้านแก่ง	2,060	น้ำไคร้	15,232
พากท่า	6,932	น้ำไผ่	10,781
สองห้อง	3,510	ห้วยมุ่น	9,112
บ้านเสี้ยว	1,842	แสนตอ	3,314
สองคอน	1,160	ท่าแฝก	3,057
พากท่า	420	เด่นเหล็ก	2,864

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เมืองอุตรดิตถ์	55,214	ท่าปลา	81
ขุนฝาง	14,023	ผาเลือด	76
ผาจุก	11,099	น้ำหมัน	5
คิ่งตะเภา	7,258	ทองแสนขัน	88,587
ป่าเซ่า	5,628	น้ำพี	25,717
บ้านด่านนาขาม	4,494	ฝักขวง	25,168
จี้วงม	4,176	บ่อทอง	21,442
ถ้ำฉลอง	3,008	ป่าคาย	16,260
วังดิน	2,399	รวม	382,338
แสนตอ	1,408		
หาดกรวด	1,112		
บ้านด่าน	481		
น้ำริด	128		

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดอุตรดิตถ์

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวนาปี	47,063	614,039
2	ข้าวนาปรัง	15,416	270,070
3	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	13,702	188,067
4	มันสำปะหลังโรงงาน	3,799	43,252
5	มะม่วงหิมพานต์	5,410	37,774
6	ทุเรียน	4,199	26,530
7	ลองกอง	3,784	20,821
8	มะขาม	2,808	19,664
9	อ้อยโรงงาน	1,299	18,832

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
10	ยางพารา	992	13,436
11	ไม้สัก	2,344	11,067
12	กล้วยน้ำว้า	1,451	7,557
13	มะม่วง	1,802	5,802
14	สับปะรด	327	3,959
15	หอมแบ่ง(ต้นหอม)	522	2,895
16	หญ้าเลี้ยงสัตว์	311	2,852
17	ปาล์มน้ำมัน	239	2,766
18	ลำไย	879	2,431
19	ไผ่	445	2,052
20	กลางสาด	661	1,919
21	ถั่วเขียวผิวมัน	192	1,798
22	ถั่วเหลือง	162	1,573
23	มะยงชิด	665	1,489
24	ไม้ผลอื่น ๆ	378	1,387
25	กาแฟ	329	1,337
26	เงาะ	335	1,265
27	ยูคาลิปตัส	191	1,135
28	อื่นๆ	3,828	9,894

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดอุดรดิตถ์

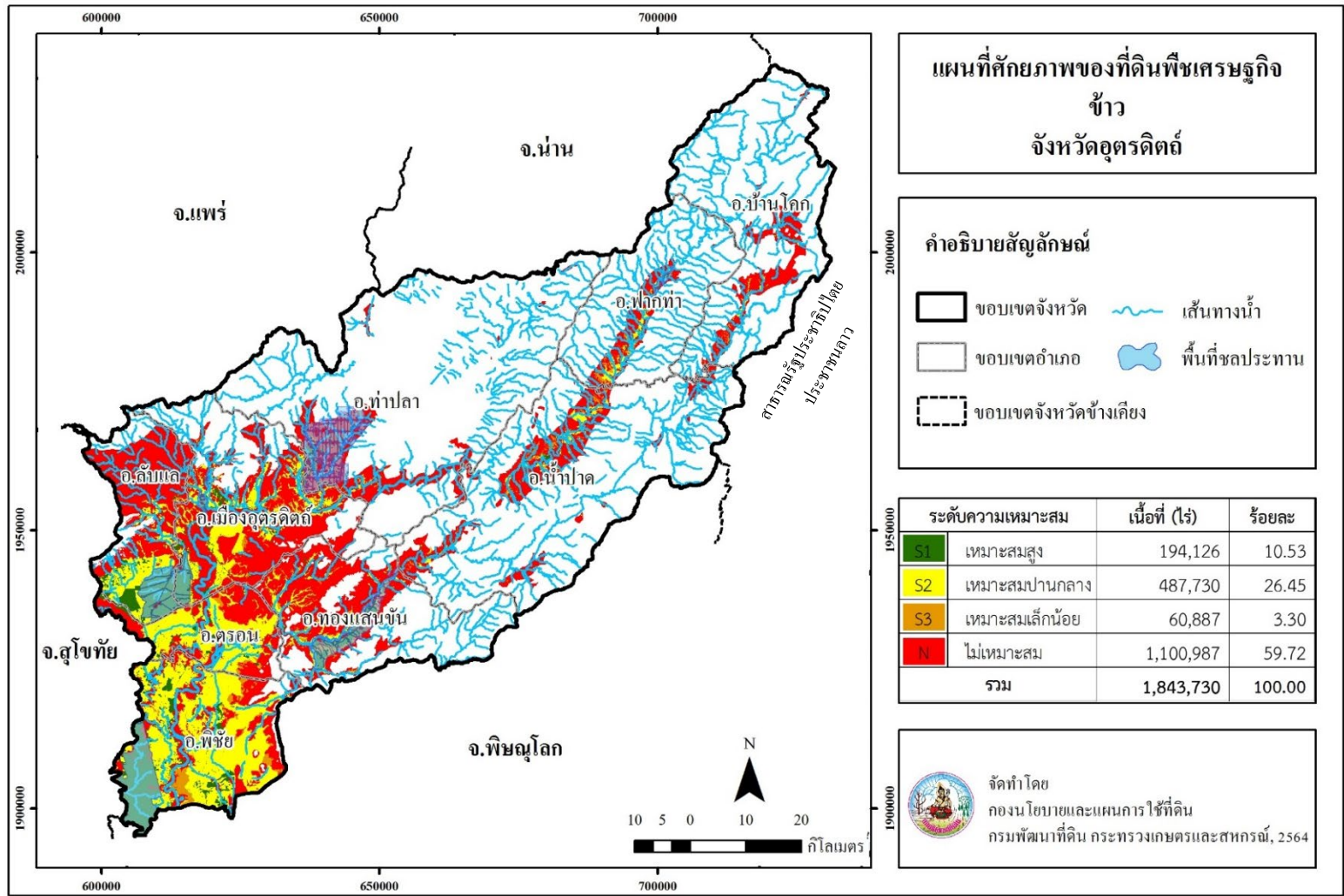
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	ไพล	1	3.58	พิชัย
2	กระเจี๊ยบแดง	13	146.52	พิชัย บ้านโคก ทองแสนขัน ฟากท่า และน้ำปาด
3	กระชายดำ	4	27.81	ท่าปลา และเมืองอุดรดิตถ์
4	กฤษณา	1	9.25	เมืองอุดรดิตถ์
5	ขมิ้นชัน	2	2.57	เมืองอุดรดิตถ์
6	ขมิ้นอ้อย	1	3.58	พิชัย
7	ดีปลี	1	2.00	ท่าปลา
8	ตะไคร้หอม	1	1.75	ท่าปลา
9	พริกไทย	9	12.28	พิชัย และเมืองอุดรดิตถ์
10	มะแขว่น	1	25.00	ท่าปลา
11	ยอบ้าน	1	3.15	ฟากท่า
12	ว่านหางจระเข้	1	2.46	เมืองอุดรดิตถ์
13	สมุนไพรอื่น ๆ	1	20.00	บ้านโคก
รวม		37	259.95	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

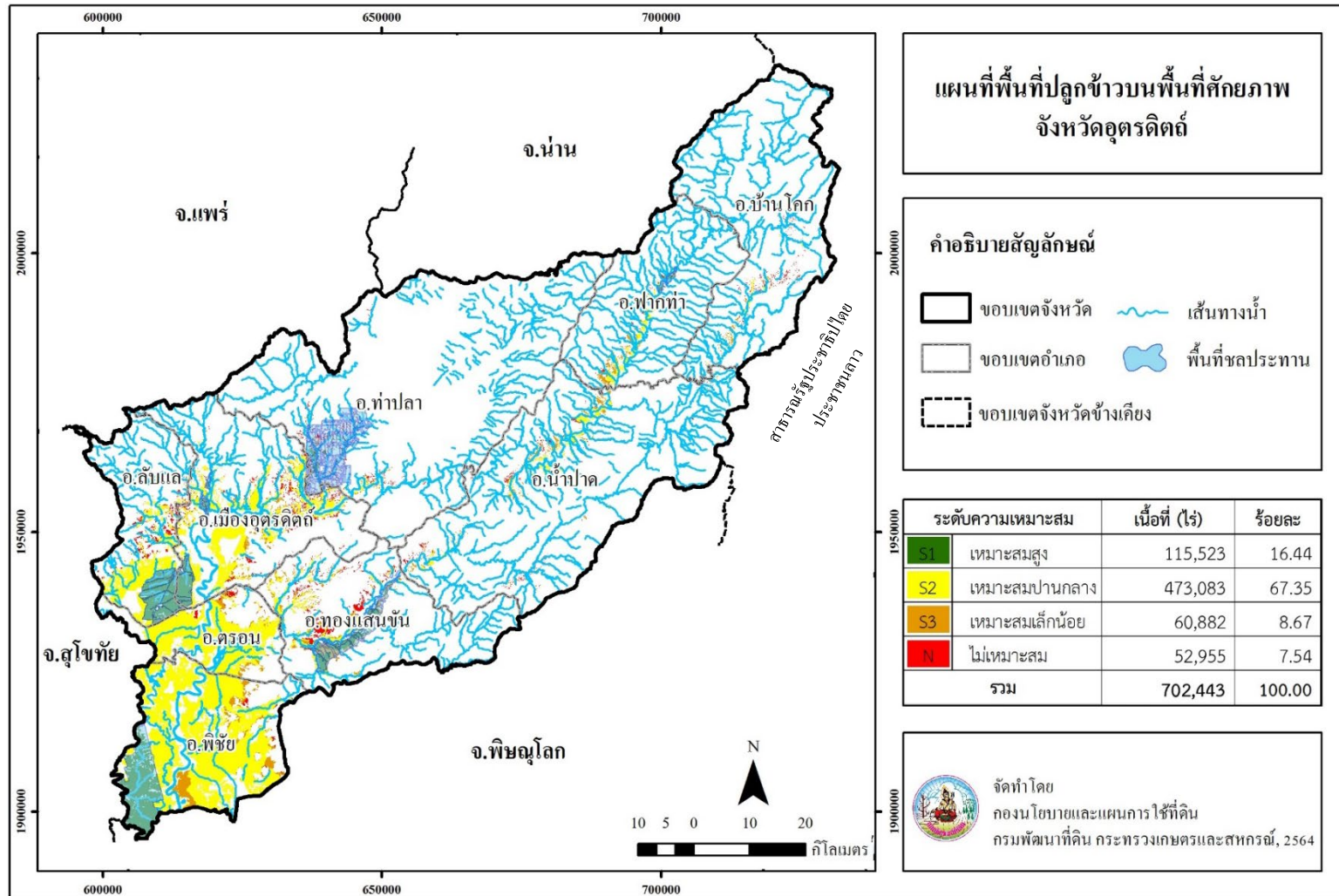
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดอุดรดิตถ์

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	6	โรงสีขนาดกลาง	8
ลานตากและแหล่งรับซื้อทาง การเกษตร	5	โรงสีขนาดเล็ก	15
สหกรณ์นิคม	2	โรงงานด้านการเกษตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	44
โรงงานน้ำตาล	2		
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ	1		
โรงงานผลิตอาหารสัตว์	1		
โรงงานผลิตแปงมันสำปะหลัง	1		
รวม	18	รวม	67

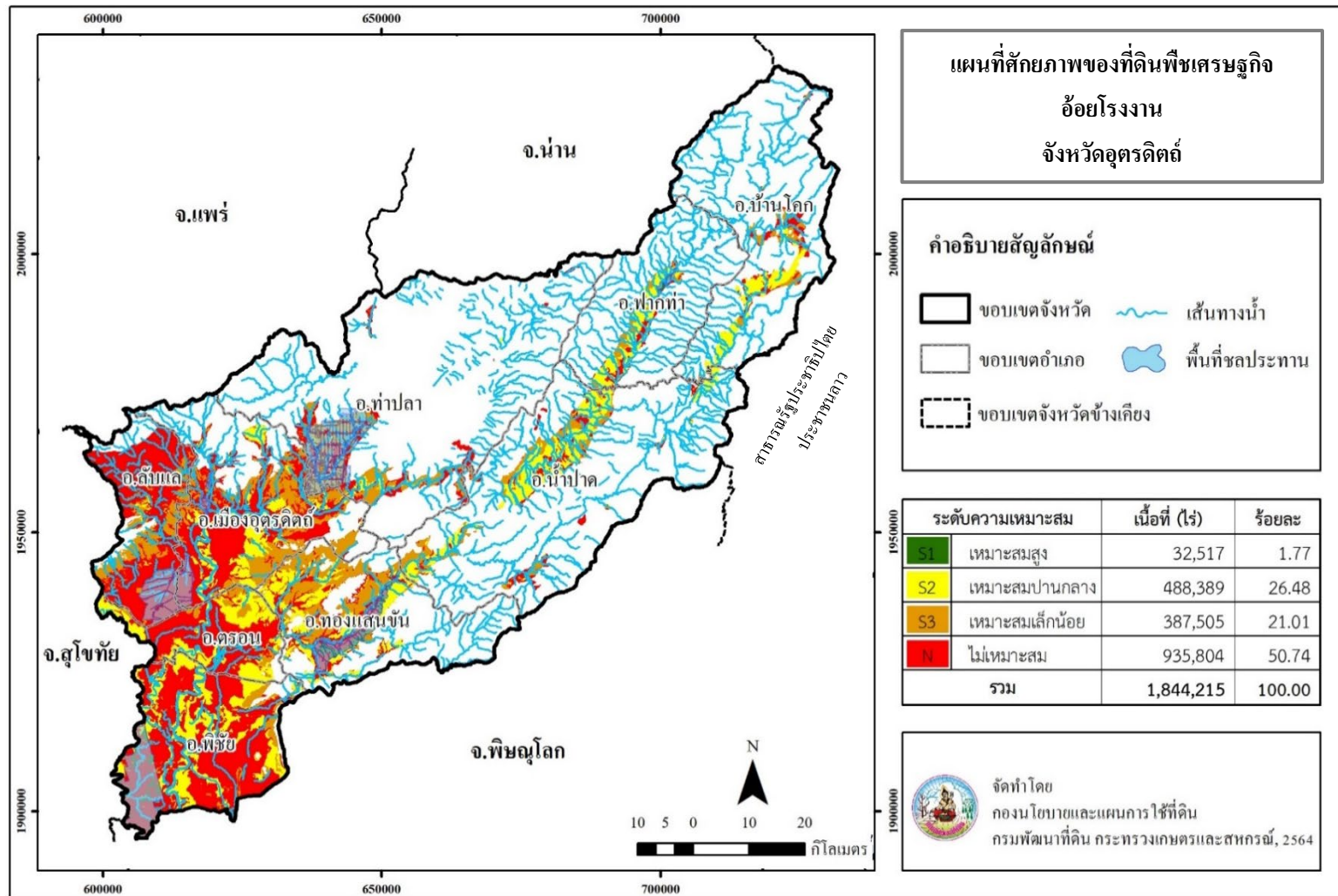
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

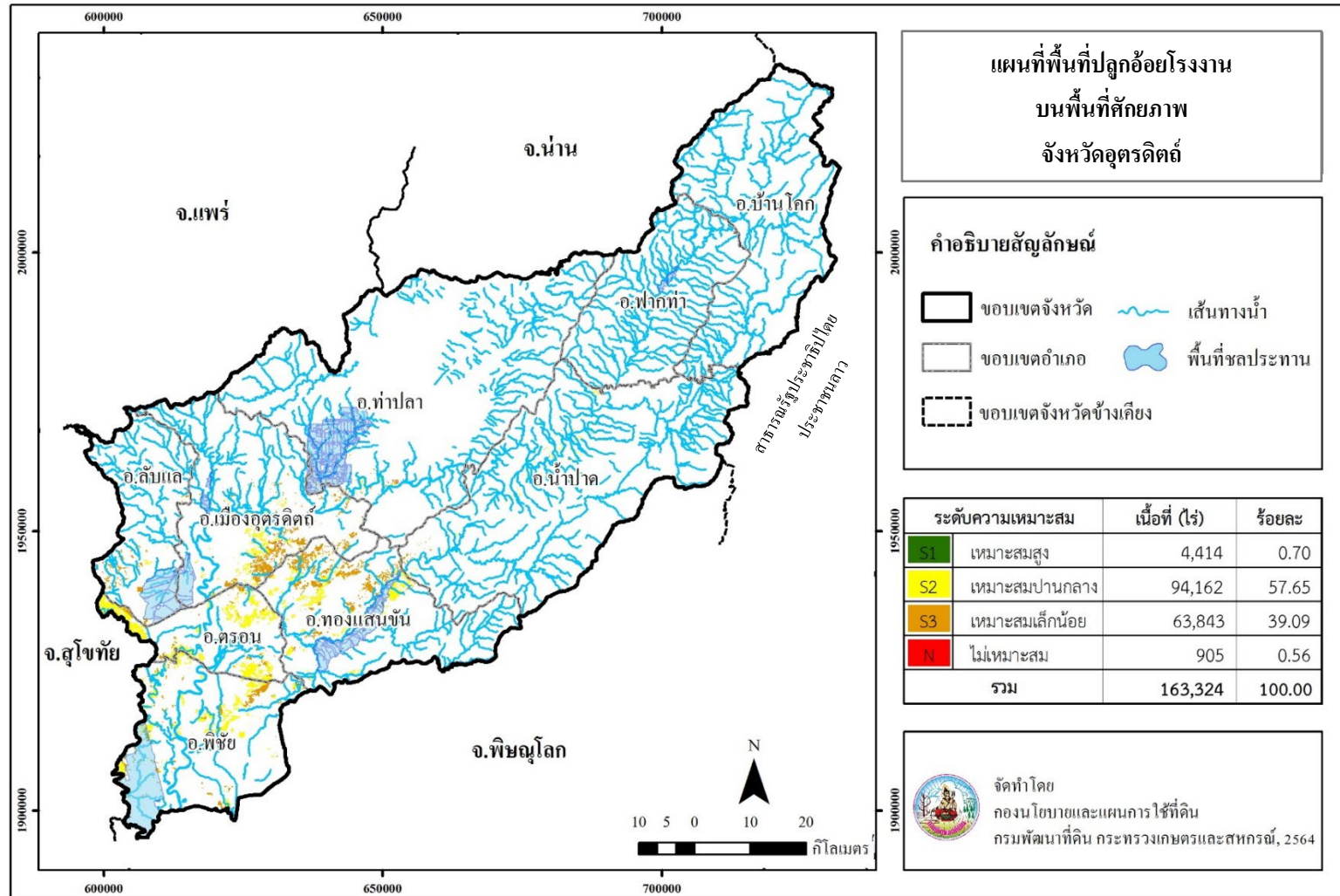
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดอุตรดิตถ์

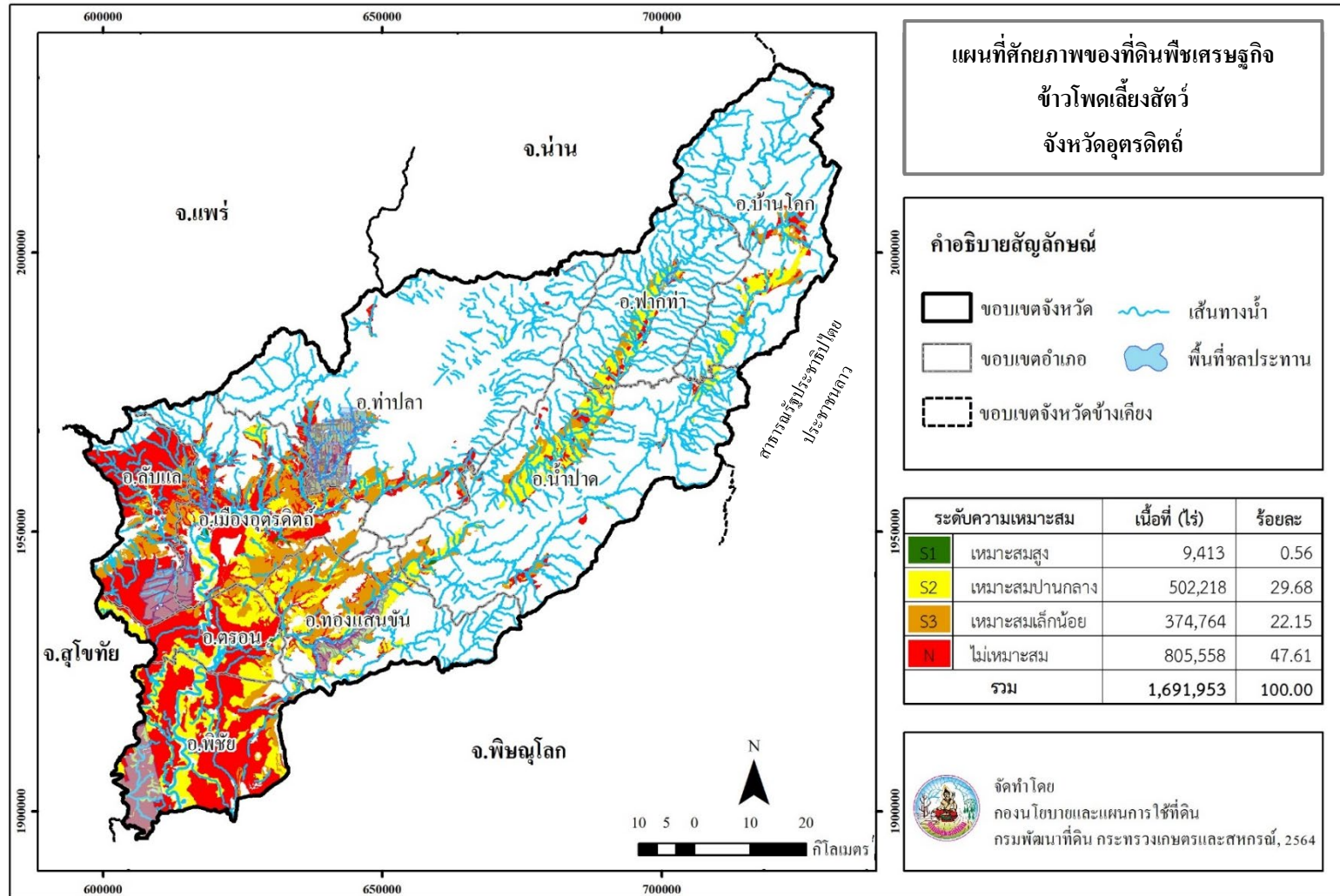
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี

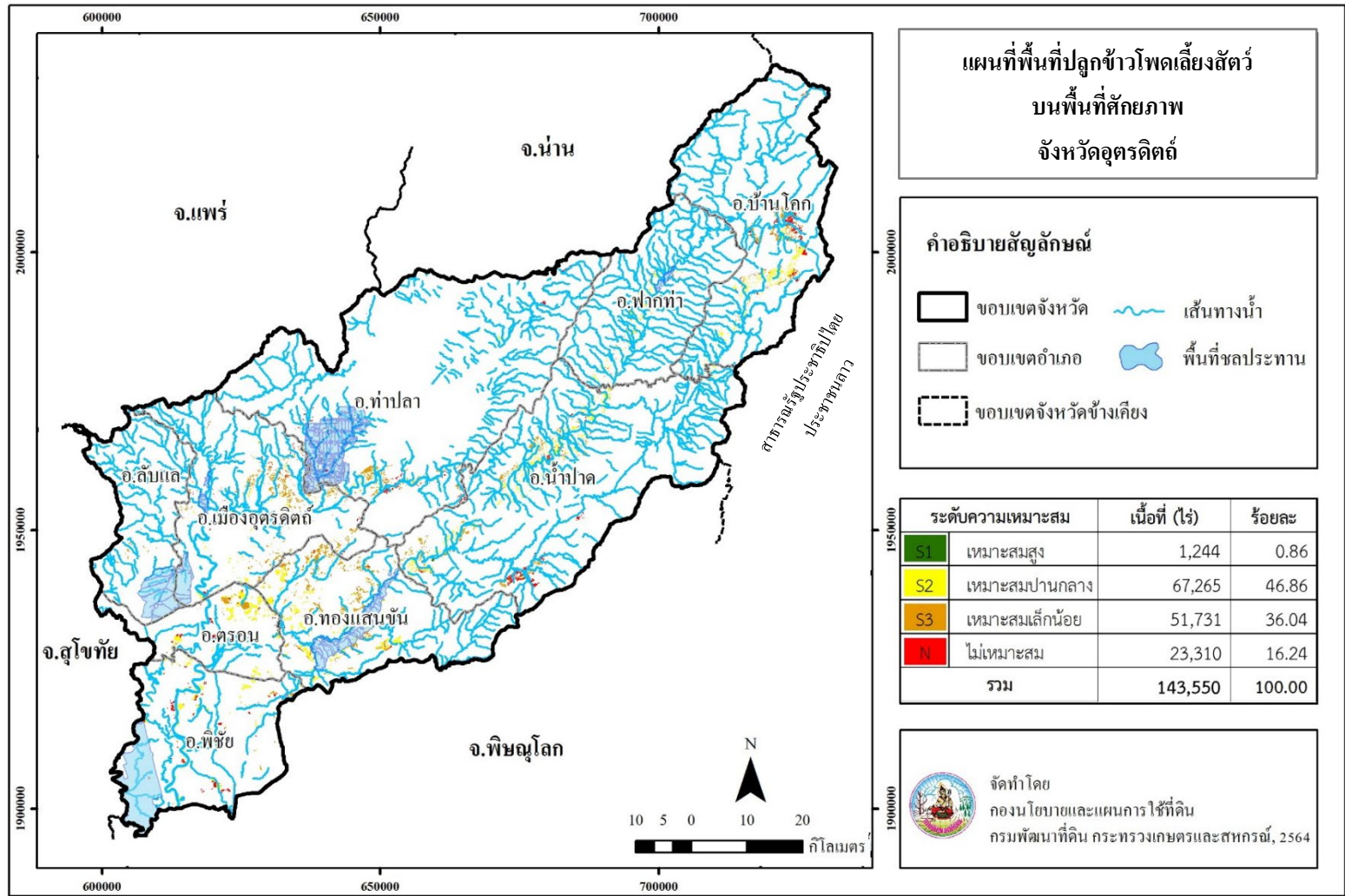
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดอุดรธานี

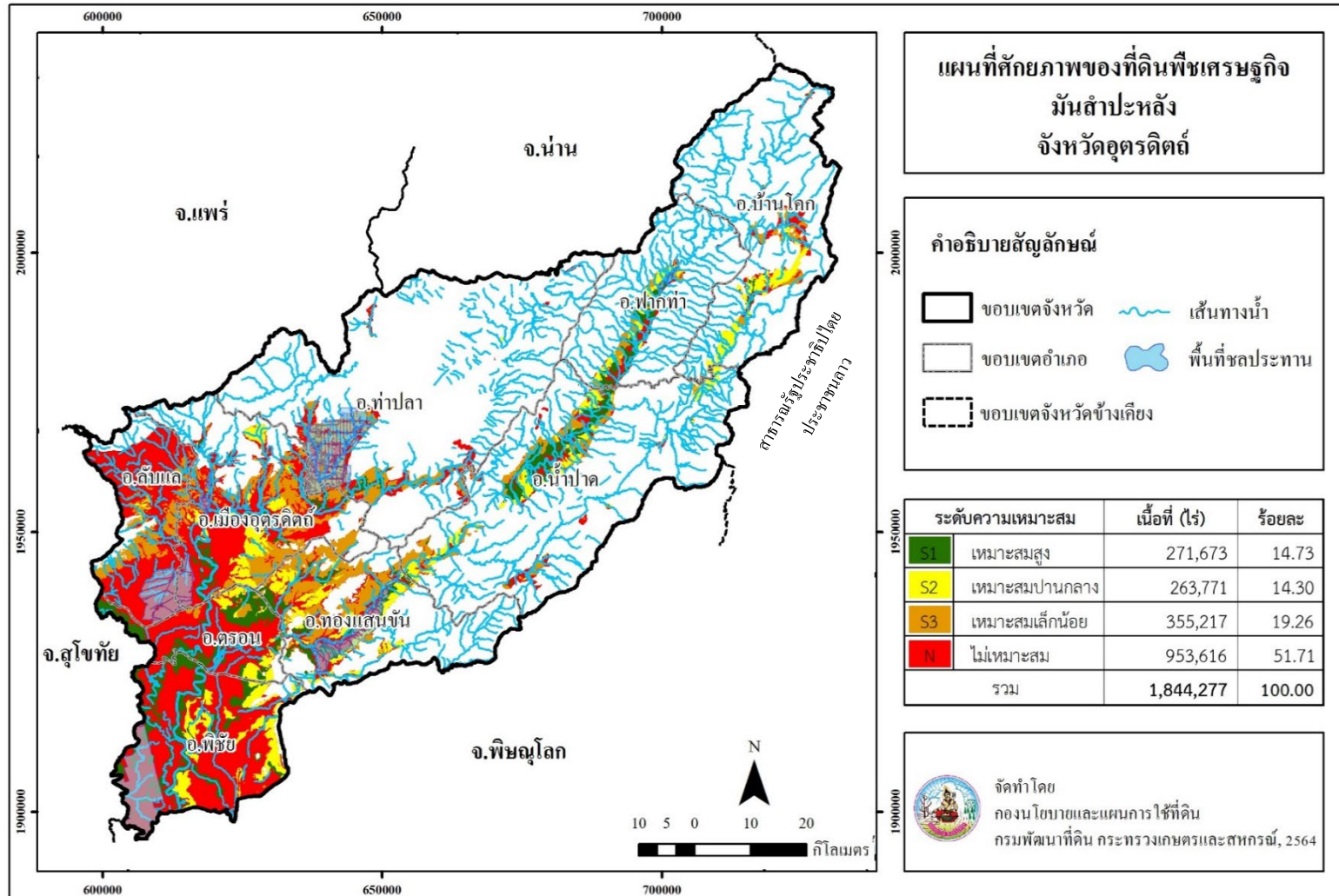
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี

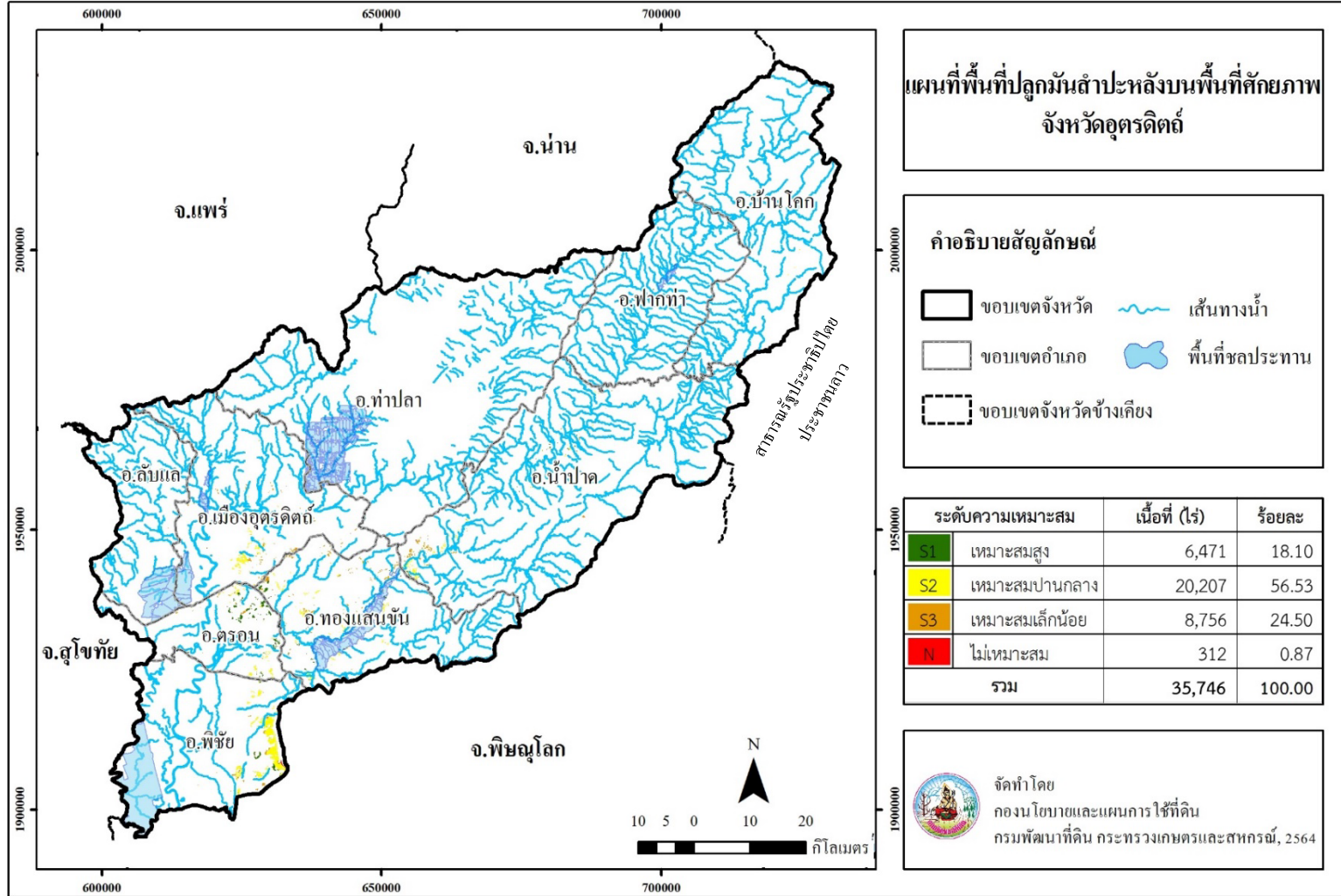
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกริมลำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD